

”JOKAISELLA ON LAHJA”
Seurakuntalaisten osallisuuden tukeminen
vapaaehtoistoimintaan

Kirsi Saarinen
Opinnäytetyö, kevät 2014
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Pori
Hoitotyön koulutusohjelma
Diakonisen hoitotyön suuntautumisvaihtoehto
Sairaanhoitaja (AMK) +
diakonian (diakonissa) virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Saarinen, Kirsi. "Jokaisella on lahja". Seurakuntalaisten osallisuuden tukeminen vapaaehtoistoimintaan. Diak, Pori, kevät 2014, 30 s., 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu. Hoitotyön koulutusohjelma, diakonisen hoitotyön suuntautumisvaihtoehto, sairaanhoitaja (AMK) + diakonian (diakonissa) virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuoda esille näkökulmia, miksi seurakuntalaisten on vaikea löytää tietään vapaaehtoistoimijoiksi seurakuntiin ja miten seurakuntalaisten osallisuutta vapaaehtoistoimijoina tuetaan seurakunnan toiminnassa. Kysymykset perustuivat Kirkkohallituksen vapaaehtoistoiminnan kehittämishankkeen loppuraporttiin.

Opinnäytetyön alkukartoitusta varten haastateltiin henkilöä, jolla on yli 50 vuoden kokemus vapaaehtoistyöstä. Tästä ajasta hän toimi myös evankelis-luterilaisen seurakunnan työntekijänä yli 20 vuotta. Lisäksi oltiin yhteydessä vapaaehtoistoiminnan kehittämishankkeessa mukana olleisiin seurakuntiin. Saaduista vastauksista nousi esille yhteistyötarve työalojen kesken vapaaehtoistoiminnan toteuttamiseksi. Seurakunnan toiminnan tutuksi tekeminen ja seurakuntalaisten osallistuvuuden mahdollistaminen jo seurakuntatyön suunnitteluvaiheessa ovat vapaaehtoistoimintaa eteenpäin vieviä tekijöitä.

Työelämälähtöisesti vapaaehtoistoiminnan mahdollisuudet ja niiden kehittäminen on haasteellinen ja ajankohtainen aihe. Opinnäytetyön myötä vapaaehtoistoiminnan merkityksellisyys aukesi uudella tavalla. Tähän liittyy olennaisesti diakoniatyöntekijän ammatillisuus hyödyntää seurakuntalaisten panosta seurakuntaelämässä. Seurakuntalaiset muodostavat seurakunnan ja ovat seurakunnan tulevaisuus. He eivät ole toiminnan kohde, vaan mitä suurimmassa määrin toiminnan toteuttajia. Vapaaehtoistoiminnan toteuttamista hahmotettaessa pitää huomioida monia asioita kuten uskonnollisuuden merkitys tänä päivänä.

Asiasanat: osallisuus, seurakuntalaisuus, vapaaehtoistoiminta, vapaaehtoistoimija, yhteisöllisyys

ABSTRACT

Saarinen, Kirsi. Supporting Parishioners to Do Voluntary Work. 30 p., 2 appendices.
Language: Finnish. Spring 2014.
Diaconia University of Applied Sciences.
Degree Programme in Nursing, Option in Diaconal Nursing.
Degree: Nurse.

This thesis aimed at finding out viewpoints on why it was difficult for congregations to find volunteers and how parishioners were supported as volunteers in activities in congregations. The study questions were based on the final report of development project of voluntary work drawn up by the church council.

A person who had more than 50 years of experience in voluntary work was interviewed at first. She also served as an employer in the Evangelical-Lutheran church over 20 years. In addition, the congregations which participated in the above mentioned project were contacted. The need for collaboration between different fields of activities to implement voluntary work came up in the responses. Familiarizing with activities in congregations and making parishioners' participation possible already in planning activities are factors that develop voluntary work.

Possibilities of voluntary work and developing them are challenging and current topics. The thesis opened up a new way to understand the meaning of voluntary work. This is linked to the church social workers, professionalism to utilize parishioners' contribution in parish life. Parishioners form congregations and are their future. People are not objects, but to a large degree the implementers of activities. When implementing voluntary activities, a number of issues must be considered such as the importance of religion this day.

Keywords: participation, parishioner, voluntary work, voluntary sector, community spirit

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TOTEUTUS	7
2.1 Opinnäytetyön tarkoitus	7
2.2 Tutkimustehtävä	8
2.3 Aineiston keruu ja analyysimenetelmä	9
2.4 Aiemmat tutkimukset ja hankkeet	9
3 KIRKKOHALLITUKSEN VAPAAEHTOISTOIMINNAN KEHITTÄMISHANKE JA SEN LOPPURAPORTTI	11
4 SEURAKUNNAN TEHTÄVÄ JA ARVOPOHJA	14
5 VAPAAEHTOISTOIMIJA JA SEURAKUNTAYHTEYS	17
6 SEURAKUNNAN VAPAAEHTOISTOIMINTA	19
6.1 Mitä on seurakunnan vapaaehtoistoiminta	19
6.2 Perinteisiä seurakunnan vapaaehtoistoiminnan muotoja	20
6.3 Osallisuus ja yhteisöllisyys	21
7 TUTKIMUKSEN TULOKSIA	22
7.1 Viestintä	22
7.2 Ohjaaminen ja perehdyttäminen	22
7.3 Sitoutuminen ja yhteistyö	23
7.4 Kehittäminen ja vaikuttaminen	24
8 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	25
9 POHDINTA	26
LÄHTEET	28
LIITTEET	
LIITE 1: Haastattelukysymykset	31
LIITE 2: Sähköpostiyhteydenotto kehittämiss seurakuntien kirkkoherroille	32

1 JOHDANTO

Kirkon ja seurakuntien rakennemuutoksesta on puhuttu ja kirjoitettu mediassakin jo vuosia. Tämä puolestaan on luonut kysymyksiä, mikä on seurakunnan työntekijöiden määrä tulevaisuudessa, miten henkilöresurssit jaotellaan ja mihin työaloihin panostetaan. Toisin sanoen miten seurakuntalaisia koskevista perustehtävistä huolehditaan jatkossa? Paineita lisää Meidän kirkko – Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategiset suuntaviivat vuoteen 2015 -julkaisu kirkon tavoitteista. Näihin on kirjattu kirkon jäsenyyden merkityksen vahvistaminen ja kirkon elämään osallistuvien seurakuntalaisten määrän kasvu. Suuntaviivaus kirkossa ei ole vuosien saatossa muuttunut. Seurakunnissa ikään kuin paikoitellen on vain unohdettu seurakuntalaisten osallistaminen.

Kirkon tavoitteita ei ole tarkoitus saavuttaa palkallista henkilöstöä lisäämällä, vaan seurakuntalaisten vapaaehtoistoimintaa tukevilla toimenpiteillä. Tämä käy ilmi vapaaehtoistoiminnan kehittämishankkeesta, joka on osa Meidän kirkko -strategian toteuttamista. Hankkeen myötä mielenkiintoisena asiana nousee esille, että tahtoa vapaaehtoistoimintaan osallistumisesta on enemmän, kuin mitä seurakunnilta avautuu näihin mahdollisuuksia. Yksi syy on seurakuntarakenteen työntekijäkeskeinen kulttuuri. Vapaaehtoisten sijoittaminen on koettu hankalaksi työntekijöiden organisoidessa toimintatapoja ja tarpeita. Toiminnan todetaan kehittyneen sittemmin kansalaistoiminnan suuntaan. Tämä tarkoittaa käytännössä vapaaehtoistoiminnan nousevan enemmän seurakuntalaisten tarpeista. Suuntaus on positiivinen, sillä kirkon ja seurakunnan tulisi lähtökohtaisesti toteuttaa kirkon tehtävää seurakuntalaisille ja yhdessä seurakuntalaisten kanssa. Oma hengellisyys ja sen toteuttaminen ovat seurakunnan vapaaehtoistoimijan kannalta merkittävä asia. Tämän vuoksi on tärkeää huomioida sitoutumisen kannalta vapaaehtoistoimijan voimavarat.

Tutustuminen seurakuntien Internet-sivustoihin todentaa Suomen seurakunnilla olevan hyvinkin paljon vapaaehtoistoimintaa. Tästä huolimatta yhteisöllisyydestä ja osallisuudesta puhuttaessa tulee huomanneeksi, että vapaaehtoisena toimiminen on edelleen helpompaa monessa eri yhdistyksessä ja järjestössä kuin seurakunnassa. Näkökulmia asiaan kartoitan aiheesta tehtyjen julkaisujen, haastatteluni sekä vapaaehtoistoiminnan kehittämishankkeeseen osallistuneille seurakunnille tekemäni kyselyn kautta.

2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TOTEUTUS

2.1 Opinnäytetyön tarkoitus

Opinnäytetyöni tarkoituksena on tarkastella millaisin keinoin seurakunnan työntekijät voivat mahdollistaa ja tukea seurakuntalaisten aktiivista osallisuutta seurakunnan perustehtävien hoitamisessa. Toisaalta myös, millaisia haasteita on osallisuudelle. Tarkoitukseni ei ollut koota tietoa kehittämishankkeen myötä tulleista vapaaehtoistoiminnanmuodoista tai miten olemassa olevia vapaaehtoistyön muotoja on kehittämishankkeen myötä viety eteenpäin. Opinnäytetyön kokonaisuutta ajatellen rajaus on mielestäni hyvä tehdä näin. Oman ammatillisen kokemuksen puutteen vuoksi vapaaehtoistyön merkitys ja tarve konkretisoituvat aiheesta lukemisen ja tutkimisen kautta. Olen osallistunut muutamiin seurakunnan tilaisuuksiin, jotka on järjestetty seurakunnan työntekijöiden ja vapaaehtoisten yhteisvoimin. Opinnäytetyöni haastattelun myötä pääsin kurkistamaan, miten ideoista syntyy käytännön asioita.

Vapaaehtoistoiminnan kehittämishankkeen pohjalta seurakuntiemme työntekijöitä ja vapaaehtoisia lähestyttiin kartoittamalla vapaaehtoistoiminnan kehittämisen haasteita. Opinnäytetyöni kannalta oli tärkeää perehtyä hankkeessa kerättyyn tietoon, millaisia haasteita seurakuntien työntekijät, toisaalta taas vapaaehtoisina toimivat olivat kokeneet. Opinnäytetyöni pohjana käytin kehittämishankkeen tuoreita tuloksia ja halusin jatkoselvittää käytännön kokemuksia ja työvälineitä kehittämishankkeessa mukana olleilta seurakunnilta. Kehittämishankkeen myötä perustetut yhteisedustukselliset tiimit toivat seurakuntiin uudenlaista tapaa toimia yhteistyössä työaloja yhdistävällä tavalla. Havaintojeni perusteella vapaaehtoistimijoista on paikoitellen pulaa. Toisaalta taas, vapaaehtoistointaan olisi halukkuutta, mutta tekeminen ja tarpeet eivät tunnu kohtaavan. Toki onnistumisia ja uusia toiminnanmuotoja on löydetty. Vapaaehtoistyön aktiivisimmat ovat tänä päivänä suurelta osin eläkkeellä oleva seurakuntalaisia. Uuden ikäpolven mukaan tuloa kaivataan vapaaehtoistoiminnan perinteiden jatkajiksi sekä seurakuntaelämän toimintaa rikastuttamaan. (Kirkon tutkimuskeskus 2013; Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.c)

2.2 Tutkimustehtävä

Tutkimustehtävänäni oli saada vastaus, mitä Kirkkohallituksen kehittämishankkeeseen osallistuminen oli antanut kyseisen seurakunnan työntekijöille vapaaehtoistoimijoiden tukemiseen. Vapaamuotoinen, avoin kysymys (LIITE 2) sopi mielestäni tilanteeseeni, koska osallisuuden ja yhteisöllisyyden käytännön tukemista on luonnollista kuvata tiimien toiminnan kautta.

Tutkimukseni kohderyhmä on Kirkkohallituksen vapaaehtoistoiminnan kehittämishankkeessa mukana olleet seurakuntien tiimityöryhmät, joissa edustajina ovat seurakuntien työntekijät ja vapaaehtoistoimijat. Tiimejä seurakuntiin perustettiin hankkeen myötä alunperin kokeiluluontoisesti. Osissa seurakuntia tiimit toimivat yhä edelleen, pari vuotta hankkeen jälkeenkin.

Tutkimustehtävän asettelussa lähdin ajatuksesta, että saisin kokemuksellista tietoa vapaaehtoistoinnasta, siinä mukana olleilta. Oma ammatillista kasvua mielestäni tukee, kokemuksellisuuden jakaminen. Miltei kaikissa käsiini saamissa seurakuntien toimintasuunnitelmissa mainitaan vapaaehtoistointaa vahvistettavan. Konkreettisesti käytännön toteutuksesta on ainakin itselläni ollut vaikeuksia ajoittain päästä selvyyteen.

Laadullisessa (kvalitatiivisessa) tutkimustehtävässä puolueettomuus lähtee siitä, että tekijä ei sekoita omia uskomuksiaan, asenteitaan ja arvostuksiaan tutkimuskohteeseen. Sen sijaan tekijä yrittää ymmärtää haastateltavan henkilön näkökulmia ja ilmaisuja. Tulkintavaiheessa saatua aineistoa pyritään järjestämään ja ymmärtämään. Teoria on aineiston lukemisen, tulkinnan ja ajattelun lähtökohtana. (Tilastokeskus i.a.)

Tutkimuksellista tietoa hakiessani löysin Kirkkohallituksen kehittämishankkeen vapaaehtoistoinnasta. Hankkeen loppuraportista on hyvin luettavissa, että vapaaehtoistoiminnan kehittämistä ja tukemista on pohdittu perusteellisesti käytännön toteutukseen asti, ja että vapaaehtoisten mielipiteet on laajasti kartoitettu. Kehittämishanke itsessään kuuluu osana Meidän Kirkko 2015 –strategiaan, joka on erittäin olennainen osa vapaaehtoistoiminnan kehittämisen tarpeita kartoitettaessa. Pelkkä seurakuntalaisen yhteen kokoontuminen ei vielä tee kirkosta kirkkoa, vaan se

edellyttää osallisuutta kirkon hengelliseen elämään. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.b)

2.3 Aineiston keruu ja analyysimenetelmä

Tein aluksi henkilöhaastattelun luodakseni käytännön kokonaiskuvaa, millaisia kokemuksia ja näkemyksiä seurakunnan työntekijänä että vapaaehtoisena toimineella on seurakunnan vapaaehtoistoiminnasta. Laadin yleisluonteisia kysymyksiä (LIITE 1) vapaaehtoistojena olemisesta ja vapaaehtoistoiminnasta haastatteluni tueksi. (Vuorela, Suvi 2005.) Haastattelun yhteydessä tein kirjalliset muistiinpanoni. Päällimmäisenä jäi mieleeni vapaaehtoistoiminnan hyvä yhteishenki. Haastattelun kautta tuli laajalti muistelua, millaisessa vapaaehtoistoiminnassa haasteltavani on ollut mukana. Haastattelu vastasi käsitystäni seurakunnan vapaaehtoistoiminnasta, jonka olin saanut seurakuntaharjoittelujaksollani toimiessani vapaaehtoisten kanssa.

Otin sähköpostitse yhteyttä Kirkkohallituksen vapaaehtoistoiminnan kehittämishankkeen kehittämispäivillä mukana olleisiin noin 50 seurakuntaan. Keroin opinnäytetyöni aiheesta ja pyysin vapaamuotoista vastausta. Määräajassa kahdeksasta seurakunnasta sain vastauksen. Kyselyyn vastanneiden määrä ei ole suuri, mikä ei sinällään anna hyvää kokonaiskuvaa. Toisaalta voidaan miettiä, ettei mikään hanke tai projekti sinällään vie vapaaehtoistointaa eteenpäin.

Sisällönanalyysinä poimin haastattelusta ja sähköpostivastauksista ne osa-alueet, jotka vastasivat tutkimustehtävääni seurakuntalaisten osallisuuden tukemisesta. Sisällönanalyysissä aineistoa tarkastellaan eritellen, yhtäläisyyksiä ja eroja etsien ja tiivistäen. Tutkittavat tekstit voivat olla esimerkiksi kirjoja, päiväkirjoja, haastatteluita, puheita ja keskusteluita. Sisällönanalyysin avulla pyritään muodostamaan tutkittavasta ilmiöstä tiivistetty kuvaus, joka kytkee tulokset ilmiön laajempaan kontekstiin ja aihetta koskeviin muihin tutkimustuloksiin. (Yhteiskuntatieteellinen arkisto i.a.)

Aineiston keruumenetelmänä olen käyttänyt haastattelun ja sähköpostitse tehdyn kyselyn lisäksi vapaaehtoistoiminnasta aiemmin julkaistujen julkisesti luettavien Kirkon tutkimuskeskuksen artikkeleita ja tutkimuksia. (Kajaanin ammattikorkeakoulu i.a.)

2.4 Aiemmat tutkimukset ja hankkeet

Seurakuntalaisten uskonnollisuus ja hengellisyys vaikuttavat jossain määrin osallisuuteen. Osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä puhuttaessa merkityksellisyys todentuu toisten joukkoon kuulumisen ja hyväksytyksi tulemisen kautta. (Thitz 2013, Diakonia-ammattikorkeakoulu, 33–35.) Samankaltainen näkemys on myös Meidän kirkko - osallisuuden yhteisö –strategiamietinnössä. Merkityksellisyys korostuu vapaaehtoistoiminnan asemalla seurakunnan organisaatiossa. Pysyvä ja tasavertainen asema tuo vapaaehtoistoiminnalle arvostusta. Alavuden seurakunnassa kehittämishankkeen tiimityön tuloksena perustettiin vapaaehtoistyön vastuuryhmä. Näin vapaaehtoistoiminta on selkeästi osa seurakunnan organisaatiota. (Hietaniemi, Maija, opinnäytetyö 2012, 10–13.) Meilahdessa vapaaehtoistoiminta yhdenmukaistettiin kaikki työalat kattavalla läpäisyperiaatteella. Tämä tukee työntekijöitä kohtaamaan vapaaehtoiset tasavertaisesti vastaanottamisen, koulutuksen, ohjauskeskustelun ja huomioimisen suhteen. Tässäkin selkeästi painotetaan vapaaehtoistoimintaa osana kokonaisuutta. (Ronimus, Hannu, henkilökohtainen tiedonanto 15.2.2014.) Tomi Oravasaari on avannut Teologia.fi julkaisun artikkelissa pro gradu -tutkielmaansa (2008) vapaaehtoistoiminnan kehittämiseksi tarvittavan enemmän johtamiskoulutusta seurakuntien työntekijöille. Samaan johtopäätökseen ovat tulleet kehittämishankkeen tiimit. Suuren vapaaehtoistoimijoiden määrän koordinoiminen vaatii erilaisia taitoja kuin peruseurakuntatyö. Myös vapaaehtoiset hyötyvät johtamiskoulutuksesta. Vapaaehtoisten ryhmien toiminnan ohjaajana voisi näin toimia työntekijän sijasta helpommin vapaaehtoinen. (Teologia.fi 2008.)

3 KIRKKOHALLITUKSEN VAPAAEHTOISTOIMINNAN KEHITTÄMISHANKE JA SEN LOPPURAPORTTI

Kirkkohallituksen yhteisessä hankkeessa olivat mukana kaikki toiminnallisen osaston yksiköt, ulkoasiain osasto, ruotsinkielinen työ ja tiedotuskeskus sekä keskeisistä sidosryhmistä muun muassa hiippakunnat, kristilliset järjestöt, kansalaisjärjestöt ja seurakunnat. Hanketta valmisteltiin vuonna 2008 ja se alkoi vuonna 2009. Suunnitteluvaiheessa käsiteltiin mitä on kirkon vapaaehtoistoiminta, mitä siihen liittyy ja mikä on vapaaehtoistoiminnan tarkoitus. Todettiin seurakuntien vapaaehtoistoimintojen olevan kirjava joukko erilaisia tehtäviä ja toimintoja eri työaloilta. Hankkeen keskeinen ajatus oli, että kaikki asianosaiset, niin työntekijät kuin vapaaehtoiset seurakuntalaiset ovat mukana alusta asti, myös suunnittelussa. Hankkeen tarkoitus oli huomioida kaikki vapaaehtoistoiminnat muodot kaikilta työaloilta. Näin vapaaehtoistoimintaa voidaan tarkastella kokonaisuuden näkökulmasta. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.c)

Vapaaehtoistoiminnan moninaisuutta selvennettiin kolmen toisiaan leikkaavan pääluokan avulla. Ensimmäisessä näkökulmassa on kyse palkattomasta palvelutoiminnasta tai avusta, jota tarjotaan sitä tarvitseville. Seurakunnassa tämänkaltaisen toiminta on sijoittunut pääosin diakoniatyöhön. Vapaaehtoisia on kutsuttu ennalta määriteltyihin tehtäviin, jotka ovat voineet edellyttää henkilövalintaa, perehdytystä tai koulutusta. Toinen näkökulma nostaa esille kansalaisyhteiskunnan merkityksen, vertaistukitoiminnan ja erilaiset aktivismin muodot. Aktiviteetit perustuvat mahdollisuuteen toimia yhdessä, yhteisesti jaettujen tarpeiden kohtaamiseksi ja ongelmien ratkaisemiseksi. Toiminta voi olla vertaistukea tai kampanjointia erilaisten yhteiskunnallisten asioiden parantamiseksi. Seurakunnissa tästä esimerkkinä löytyvät Yhteisvastuukeräys ja vertaistukiryhmät eri-ikäisille seurakuntalaisille. Näistä osa toimii työntekijävetoisesti, tilaa omaehtoiselle toiminnalle on kuitenkin avautumassa vähitellen. Kolmas näkökulma vapaaehtoistoiminnalle, on vakavasti otettava tai itselle ja toisille hyödyllinen harrastustoiminta. Vapaaehtoisuus lähtee omasta mielenkiinnosta tehtävää tai toimintaa kohtaan. Motivaationa on uuden oppiminen tai jonkin taidon saavuttaminen. Seurakuntien kuoroissa sekä isos- ja kerhonohjaajatoiminnassa on tällaisia harrastustoiminnan piirteitä. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.c)

Kehittämishankkeessa saatujen alkukartoitusten jälkeen päästiin työstämään tavoitteita. Pohja-aineistona käytettiin vapaaehtoistoiminnan linjauksia pohtineen työryhmän raporttia (2006 – 2008) sekä Kirkko 2015 –strategiaa. Lisänä tähän oli vielä hankkeeseen osallistuneiden ohjaus- ja työryhmien kokousten ja seminaarien anti.

Tavoitteita päästiin kirjaamaan parisen sataa. Näistä tavoitelauselmia jaotteleamalla, päädyttiin tarkastelemaan vapaaehtoistoiminnan kehittämistä neljästä eri näkökulmasta. Tarpeet ja niistä nousevat tavoitteet, toiminnan merkitys vapaaehtoisille, vapaaehtoistoiminnan kehittäminen ja seurakuntakulttuurin kehittäminen. Työn kehittämisen tueksi keväällä 2010 toteutettiin vapaaehtoistoiminnasta kysely seurakunnan työntekijöille. Työntekijät kertoivat tarvitsevansa ohjaamisessa ihmissuhde-, yhteistyö- ja organisoimistaitoja, kuuntelemista ja läsnäoloa sekä motivoinnin ja innostamisen osaamista. Kysymyksien avulla pyrittiin selvittämään vapaaehtoistoiminnan sen hetkistä tilaa suhteessa tavoitteisiin. Vastaavasti lähestyttiin seurakuntien vapaaehtoisia. Netissä oli avoinna kyselylomake syksyllä 2011. Vapaaehtoisten mukaan seurakunnissa toiminnan ilmapiiri oli myönteinen. Ja että vapaaehtoistoiminnassa oppii taitoja, joita voi muuallakin hyödyntää. Toiminnasta saa hyvän mielen ja on tärkeä yhteisöllisyyden vahvistaja. Noin 70 prosenttia vastaajista katsoi seurakunnan työntekijöiden arvostavan vapaaehtoisten näkemyksiä. Kuitenkin puolet oli sitä mieltä, ettei heidän mielipiteitään otettu huomioon toiminnan suunnittelussa ja päätöksenteossa. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.c)

Kehittämishankkeen resurssein voitiin toteuttaa yhteistyöprojekti seurakuntien kanssa. Alusta asti oli selvää, ettei vapaaehtoistoimintaa voida kehittää työpöydän vieressä, vaan sitä kehitetään ihmisten parissa ja vuorovaikutuksessa toimijoiden kanssa. Hankkeen pohjalta lähestyttiin seurakuntien kirkkoherroja. Kirjeessä toivottiin seurakuntien lähtevän mukaan kehittämistyöhön perustamalla vapaaehtoistoiminnan tiimin. Näin seurakuntia kannustettiin siihen, että vapaaehtoistoimintaa kehitettäisiin työalojen yhteisenä työnä ja että seurakuntalaiset olisivat työssä mukana. Tämän johdosta seurakunnissa perustettiin vapaaehtoistoiminnan tiimejä, joissa oli yhteinen edustus. Mukana olevista seurakunnista koottiin seitsemän alueellista ryhmää, jotka kokoontuivat puolivuositain. Tämän lisäksi seurakuntien työyhteisöjä ja tiimien työskentelyä ohjattiin paikallistasolla. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.c)

Tiimeissä on työskennelty kehittämishankkeen tavoitteisiin ja haasteisiin paneutuen,

erityisesti oman seurakunnan vapaaehtoistoiminnan osalta. Vapaaehtoistoiminnan tiimin tehtävät ja rooli ovat vaatineet seurakunnissa selkiyttämistä. Monet tiimeistä ovat huolehtineet koko seurakunnan vapaaehtoistoiminnan koordinoinnista. Tiimit ovat toimineet myös viestittäjinä sekä vapaaehtoisten ja työntekijöiden välillä että työalojen välillä. Tiimit ovat alkuvaiheesta asti suunnitelleet ja toteuttaneet tapahtumia. Tämä on motivoinut ryhmän jäseniä, kun puheen tasolta on edetty käytännön toimiin. Useassa seurakunnassa on toteutettu vapaaehtoistoiminnan esittely- ja rekrytointitapahtumia. Kartoitusten sisältö on muuttunut yleisestä tilanteen kartoittamisesta sen selvittämiseen, millaista vapaaehtoistoimintaa työntekijät tarvitsevat ja mitä vapaaehtoiset odottavat seurakunnalta. Yhteistyö on lisääntynyt ja tullut luontevammaksi. Päällekkäisyyksiä on poistettu ja on luotu yhteisiä käytäntöjä. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.c)

Seurakunnissa on vuosi vuodelta lisääntynyt yhteisen tekemisen henki. Yhdistävänä tekijänä on ollut seurakuntalaisuus. Se, mitä seurakunnissa on virinnyt hankkeen myötä, jatkuu yhä. Rakennemuutos ajaa seurakuntia isompiin yksiköihin. Tulevaisuudessa tiimityön osuus tulee kasvamaan. Tiimien ohella käytännön kehittämisvälineitä ovat olleet nettisivut, tutkimukset ja aineistojen tuottaminen. Sosiaalisen median käyttö on yksi tulevaisuuden visioista vapaaehtoistoiminnan tukemiseksi. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.c)

Yhteiskunnan edustajat ihmettelevät seurakuntien puhetta resurssien puutteesta, kun kaikesta huolimatta kirkolla on paljon jäseniä, varoja ja seurakuntalaisilla halukkuutta toimia. Tavoitteet nyt ja tulevaisuudessa tulisikin asettaa niin, että työntekijävoimin ei pärjätä. Tällöin ei tarvitsisi miettiä, ovatko vapaaehtoistojat työntekijöiden korvaajia, vaan tavoitteisiin pyrittäisiin yhdessä. Vapaaehtoistoiminnan taitoja tulisi sisällyttää enemmän koulutuksen kautta kirkon työntekijöiden osaamiseen. Pelkkä tekninen osaaminen ei riitä, vaan tarvitaan näkemystä, motivaatiota ja uskoa, että yhdessä saadaan aikaan paras lopputulos. Kyseessä pohjimmiltaan on kyse seurakuntanäkemyksestä. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.c)

Kehittämishankkeessa oli mukana 58 seurakuntaa. Loppuraportin yhteenvedossa todetaan mukana olleiden seurakuntien vapaaehtoisten määrän kasvaneen 61 prosenttia seurakunnissa ja uusia vapaaehtoistyön muotoja kehitettäneen 71 prosenttia seurakuntia. Hanketta eteenpäin vieneen yhteistyöryhmän ajatuksia oli

vapaaehtoistoiminnan kehittämisen olevan prosessiluonteista kasvamista. Sitä ei voi lukea oppaista eikä sitä voi johtaa ulkoapäin. Samat käytännöt ja toimintatavat eivät toimi kaikkialla. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.c)

4 SEURAKUNNAN TEHTÄVÄ JA ARVOPOHJA

Kirkko julistaa Jumalan sanaa, jakaa sakramenteja ja toimii muutoinkin kristillisen sanoman levittämiseksi ja lähimmäisenrakkauden toteuttamiseksi. Seurakunnan tehtävänä on toteuttaa näitä kirkon tehtäviä alueellaan. Käytännössä seurakunta huolehtii jumalanpalvelusten pitämisestä, kasteen sekä ehtoollisen toimittamisesta ja muista kirkollisista toimituksista sekä kristillisestä kasvatuksesta ja opetuksesta, sielunhoidosta, diakoniasta ja lähetystyöstä sekä muista kristilliseen sanomaan perustuvista julistus- ja palvelutehtävistä. Erityisesti tämän kaiken tarkoituksena on kristilliseen rakkauteen perustuva avun antaminen erityisesti niille, joilla hätä on suurin ja joita ei muilla tavoin auteta. (Kirkkolaki 1993.) Näitä tehtäviään seurakunnan ei tarvitse eikä tule pelkästään työntekijöiden toimesta suorittaa, vaan jokaisella seurakunnan jäsenellä on oikeus seurakuntalaisena olla mukana. Tässä kohtaa voimme puhua vapaaehtoismajoista ja arvoista, jotka määrittelevät seurakunnan perustehtävien hoitamisen edellytyksiä.

Kristityksi tullaan kirkollisen toimituksen, kasteen kautta. Kasteessa ihminen tulee Jumalan lapseksi, Kristuksen opetuslapseksi ja seurakunnan jäseneksi. Kristillisen ihmiskäsityksen perusta on Raamatussa. Raamattuun on sen yli tuhatvuotisen syntyhistorian aikana talletettu se ihmiskäsitys, jonka ensin juutalaisuuden sitten kristinuskon piirissä eläneet ihmiset olivat elämäkokemuksensa perusteella kokeneet ja ymmärtäneet oikeaksi. Raamatussa kristillinen ihmiskäsitys kuvataan kuvin, kertomuksin, tarinoin ja runoin. On oikeampaa puhua Raamatun ihmiskuvasta kuin -käsityksestä. Lähtökohta ja keskeiset kuvan rakennusaineokset löytyvät jo luomiskertomuksessa. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.)

Jumala loi ihmisen omaksi kuvakseen. Tämä on kristillisen ihmiskäsityksen perusta. Ihminen on Jumalan kuva. Tämä useimmiten vaikeasti ymmärrettävä ilmaisu sisältää ajatuksen ihmisen erikoisasemasta maailmassa. Ihminen on luotu vuoropuheluun ja yhteyteen koko maailman Luojan kanssa. Hän on vastuullinen Jumalan edessä, josta

ihmisen sisimmässä oleva käsitys oikeasta ja väärästä on yksi osoitus. Tästä ensimmäisestä perussuhteesta, suhteesta Jumalaan, löytyy elämän tarkoituksen avain. Siitä aukeaa kristityn ihmisen eettinen vastuullisuus ja hänen oman elämänsä mielekkyys. (Paarma, Jukka 2007.)

Ihmisen ei ollut hyvä olla yksin. Raamatun kertomus Adamista ja Eevasta ei kuvaa ainoastaan miehen ja naisen kumppanuutta ja yhdenvertaisuutta, vaan myös ihmisen ja toisen ihmisen. Ihmiseksi voi kasvaa ja ihmisenä elää vain vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. Ihmisen perussuhde on suhde toisiin ihmisiin, jota varten ihmisessä on tarve rakastaa ja tulla rakastetuksi, välittää ja tulla huomatuksi, kantaa vastuuta toisista ja tulla itse hyväksytyksi. (Paarma 2007.)

Ihmisen tehtäväksi annettiin viljellä maata ja muuta luomakuntaa. Tarkoituksena harjoittaa viljelyä eli kulttuuria myös henkisellä tasolla, sielunsa ravinnoksi ja mielensä virkistykseksi. Samalla kun ihminen sai tehtäväkseen viljellä, hän sai vastuuta varjella luomakuntaa, pitää siitä huolta ja säilyttää sen elinkelpoisuus suojelemalla sitä. Näin elämä olisi tasapainoisessa vuorovaikutuksessa suhteessa Luojaan, toisiin ihmisiin ja luontoon. (Paarma 2007.)

Raamatussa keskeinen ajatus on ihmisen peruuttamaton arvo ja erityisasema luomakunnassa. Ihmisille on annettu tehtäväksi Luojan kunnioitus ja muiden ihmisten rakastaminen. Lahjana saatu armo herättää kristinuskon mukaan ihmisessä aidon rakkauden, mikä synnyttää hyviä tekoja. Luterilaisen etiikan perusperiaatteena on Rakkauden kaksoiskäsky: ”Rakasta Herraa, sinun Jumalaasi, kaikesta sydäimestäsi ja kaikesta sielustasi ja kaikesta mielestäsi”. Tämä on suurin ja ensimmäinen käsky. Toinen tämän vertainen on: ”Rakasta lähimmäistäsi niin kuin itseäsi”. (Matt. 22:37–39.) Lisäksi Kultainen sääntö muistuttaa meitä: ”Kaikki, minkä tahdotte ihmisten tekevän teille, tehkää te heille”. (Matt. 7:12.)

Konkreettisesti lähimmäisenrakkaus on mukava sana. Rakkaus sanana, kun voidaan määritellä monella eri tapaa ja muotoa. Samoin meillä on usein erilaisia käsityksiä lähimmäisestä. Kuka tai ketkä ovat sitten lähimmäisiäni? Käsitteellä ei pidä nyt ajatella sukulaisia, vaikka hekin ovat läheisiä. Lähimmäisellä tässä yhteydessä tarkoitamme kaikkia lähellämme olevia ihmisiä, paikasta ja ihmisen taustasta riippumatta. Pääasia

on pitää jokaista ihmistä ja hänen elämänsä yhtä arvokkaana. Vapaaehtoistyössäkin tämä tarkoittaa kykyä nähdä kanssaihmiset läheisinä. Tuomitsematta tai arvostelematta heitä tai syytä jättää auttamatta. Lähimmäisenrakkaus ja auttamisen halu konkretisoituu Raamatun tekstinä laupiaasta samarialaisesta. Kertomuksen mukaan samarialainen pysähtyi auttamaan ryövärien käsiin joutunutta miestä sitoen tämän haavat ja vieden tämän majataloon hoidettavaksi. Kysymys oli puhtaasti auttamisenhalusta.

Käytännössä tiedämme lähimmäisenrakkauden olevan pieniäkin arkisia tekoja ja asioita nykypäivänä, kiinnostusta lähimmäisen hyvinvoinnista. Kohteliaisuus, toisen kunnioittaminen ja huomioon ottaminen ovat kristillisen ihmiskäsityksen mukaisia arvoja. Joskus lähimmäisenrakkaus voi olla jotakin suurempaa ja merkityksellisempää, kuten toisen hengen pelastaminen. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.a)

5 VAPAAEHTOISTOIMIJA JA SEURAKUNTAYHTEYS

Seurakuntalaisuus ja kiinnostus osallistua seurakunnan toimintaan lähtee meistä itsestämme. Seurakunnan vapaaehtoiset pohtivat omaa hengellisyyttään, kirkon ja uskonnon merkitystä itselleen. Yhteyden löytymistä voidaan seurakunnan työntekijöiden puolelta tukea hengellisellä ohjauksella. Hengellisyydellä tarkoitetaan ihmisen kiinnostusta elämän perimmäisistä arvoista, elämän tarkoituksesta ja oman olemassaolonsa merkityksestä. Hengellisyys on osa henkisyyttä ja sillä tarkoitetaan ihmisen sisäistä kiinnostusta jumaluudesta tai korkeammasta voimasta. Uskonnollisuus on taas hengellisyyden ulkoinen ilmentymä, jota ihminen toteuttaa erilaisten, usein yhteisöllisten, sakramenttien kautta. Uskonnon harjoittamisen myötä on seurakunnilla perustehtävänsä. Usko on vaikea asia käsiteltäväksi, sillä eri ihmisille se merkitsee hyvinkin erilaisia asioita. Joku meistä voi määritellä hengellisyytensä käsitteellä kirkkoon kuuluminen. Useimmat hakevat vakaumukselleen syvempiä muotoja. Me uskomme aina johonkin, ja arvomme perustuvat siihen mihin uskomme ja arvojemme mukaan me toimimme. Hengellisyys, usko ja luottamus ovat ihmisen sisäisiä ominaisuuksia. Näitä ominaisuuksia ihminen voi myös vahvistaa esimerkiksi rukoilemalla, raamattua lukemalla tai käymällä ehtoollisella. Ihmisen kehitykselliseen kasvuun kuuluu osana erilaiset kehityskriisit, tällöin usein myös hengelliset kysymykset nousevat esille, uskoamme koetellaan. Tämä ei ole automaattisesti merkki luottamuksen kadottamisesta, vaan syvemmästä sisäisestä luottamuksen etsinnästä. Tässä kriisissä tarvitsemme kuuntelijaa, vierellä kulkijaa. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.b; Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.e)

Uskonnollisuuden taustalla on koti, sen uskonnollinen tausta ja siellä tapahtuva uskonnollinen kasvatusta. Kodin vaikutuksella on täten suuri vaikutus henkilökohtaiseen uskonnollisuuteen ja sen merkitykseen aikuisiällä. Tämä korostuu myös tilanteessa, miten uskonnon koetaan auttavan vaikeina aikoina. Kokemuksen kautta tullut apu uskosta ja uskonnollisuudestaan antaa voimavaroja seurakuntalaiselle lähteä mukaan vapaaehtoistoimintaan. Tällöin seurakunnassa toimiminen tuntuu luonnolliselta tavalta toimia ja olla osallisena. Merkitystä ei kyseenalaisteta, kun oma usko on vahva kristillisen kasvatuksen myötä. Tämä näkyy nykypäivän seurakunnissa. Jumalanpalveluksiin ja seurakunnissa järjestettäviin tilaisuuksiin osallistuvien keski-ikä on noussut. Nuorempaa sukupolvea ei juuri näe rippikoulua lukuun ottamatta

seurakunnissa. Nuorille kirkko ei ole samalla tavalla osa elämänmuotoa kuin vanhemmille ikäryhmille. (Halme, Lasse 2008, 150.)

Ohut kosketuspinta kristilliseen kasvatukseen heijastaa tämän ajan ilmiötä yhteisöttömyydestä. Muutama vuosikymmen sitten perheet osallistuivat yhdessä jumalanpalveluksiin ja seurakunnan toimintoihin otettiin koko perhe mukaan. Näin oli tehty myös haastateltavani kohdalla. Kodeissa kokoonnuttiin kuulemaan kristillistä sanaa. Seurakuntien työntekijät jalkautuivat lähelle ihmisiä. Ajanvietto perheiden kesken oli yhtenäistä. Perheeseen käsitteenä ydinperheen lisäksi kuuluivat useimmiten myös isovanhemmat, joilta nuorempi sukupolvi sai tukea kristillisessä kasvatuksessa. Pyhäkoulu oli erityisesti seurakunnan lapsille suunnattua seurakunnan toimintaa, jonne myös vanhemmat olivat tervetulleita. (Vappula, Mirja haastattelu 16.12.2013; Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.b)

Uskonnollisuuden kulttuurimuutosta kuvanee myös, että seurakuntalaiset kokevat ettei jumalanpalveluksen sisältö tahdo avautua. Myös virsien laulaminen on vierasta, kun virsiä ei osata. Evankelis-luterilaisen kirkon jäsenten määrä on laskenut, sitoutuminen kristilliseen oppiin on vähentynyt ja jumalanpalveluksiin sekä muihin säännöllisesti järjestettäviin tilaisuuksiin ei osallistuta nykyisin samoissa määrin. Tämä ei tarkoita, että ihmiset olisivat lakanneet uskomasta. Päinvastoin, tilalle on tullut vaihtoehtoisia näkemyksiä ja tapoja toteuttaa omaa hengellisyyttään. (Halme 2008, 158–162.) Tästä on esimerkkinä kirkkokuorot. Kuorossa laulaminen on osallisuutta ja täyttää yhteisöllisyyden tunnusmerkit. Tästä huolimatta kuorolaulua ei paikoitellen mielletä vapaaehtoistoiminnaksi, vaan pikemmin omaksi, yksilölliseksi tavaksi toteuttaa omaa hengellisyyttään. Toisaalta siis vahva uskonnollisuus näyttäytyy yksilöllisen uskonnon harjoittamisen säilymisenä ja henkisyiden, elämän tarkoituksen ja merkityksen pohdinnan kasvuna. (Ketola, Kimmo; Niemelä Kati; Palmu, Harri & Salomäki, Hanna 2011, Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston julkaisuja 9; Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.e)

6 SEURAKUNNAN VAPAAEHTOISTOIMINTA

6.1 Mitä on seurakunnan vapaaehtoistoiminta

Kirkon auttamistyö ja -vapaaehtoistoiminta perustuu kristinuskon ajatukseen, että jokainen ihminen on lähimmäisemme ja lähimmäisiä tulee auttaa. Vapaaehtoistyö mahdollistaa seurakunnan perustehtävien hoitamisen ja työn monipuolisen toiminnan ja sen tulisi tarjota seurakuntalaisille mahdollisuuden toimia. (Lehtinen, Suvi-Tuulia 1997; Eskola, Antti & Kurki, Leena (toim.) 2001; Latvus, Kari & Elenius, Antti (toim.) 2007; Porkka, Jouko (toim.) 2008, 215–220.)

Vapaaehtoistoiminnan tehtävänä on mahdollistaa seurakunta yhteisönä, jota jokainen on rakentamassa ja josta jokainen on kantamassa vastuuta omien taitojensa ja voimiensa mukaan. Jokaisella on omanlaisensa lahja toimia seurakuntalaisena yhteisöllisyyden puolesta. Se missä toinen on parempi, voi toiselle tuottaa vaikeuksia suoriutua. Vapaaehtoistoiminta käsitteenä ei tarkoita pelkästään toimimista ja tekemistä, vaan suuremmalta osin se on osallistumista. (Lehtinen 1997; Eskola & Kurki 2001; Latvus & Elenius 2007; Porkka 2008, 215–220.)

Vapaaehtoistoiminta määritellään, että toiminta on omaehtoista ja palkatonta tekemistä. Tekemisen muoto vaihtelee riippuen, millaisessa ympäristössä toimitaan. Seurakunnissa tänä päivänä pitäydytään työaloissa, resurssit ja varat on jaettu työaloittain, samoin tehtävänkuvat. Tämä osaltaan on hyvä, sillä panostuksen tulisi olla tasavertaista, kaikenikäiset seurakuntalaiset huomioivaa ja tarpeista lähtevää toimintaa sekä osallistuvuutta. Asialla on luonnollisesti toinenkin näkökulma. Aina riittää niitä, jotka eivät osaa tuoda tarpeitaan julki. Tämä vuoksi tarvitsemme puolestapuhujia, seurakunnasta sekä seurakuntalaisista. (Lehtinen 1997; Eskola & Kurki 2001; Latvus & Elenius 2007; Porkka 2008, 215–220.)

Vapaaehtoistoiminta voi olla kertaluontoinen tilanne tai tapahtuma. Toiminta voi olla myös toistuva tai pidempikestoinen projekti tai hanke. Tarvittavan keston määrittää vapaaehtoistoiminnan tarkoitus ja luonne. Vapaaehtoistoiminnasta sanotaan, että sen tulisi olla tekijälleen kuin harrastus. Sen pitäisi olla antoisaa, haastavaa ja hauskaa.

Haasteltavani mukaan vapaaehtoisena toimimisen motiivi harvemmin on pelkkä auttamisen ilo. Tällöin on loppuun palamisen pelko, jaksamisen riittämättömyys.

Vapaaehtoistoimintaan mukaan lähtevällä on usein omassa elämäntilanteessaan jokin tietty vaihe menossa. Esimerkiksi eläköityminen, ansiotyöstä pois jääminen tuo useimmille lisää omaa aikaa. Toisaalta omaa elämänsisältöä voidaan haluta muuttaa, korvata, tai hakea siihen uutta merkityksellisyyttä. Vastaavia tilanteita on lähes kaikissa ikäluokissa ja sosiaalisessa asemassa olevilla ihmisillä. Toisaalta, vapaaehtoistoiminnassa mukana on eniten juuri niitä ihmisiä, jotka jollakin muotoa ovat myös niitä, joita seurakunnan perustehtävänsä mukaisesti tulee auttaa. (Jokela 2011, 30–34.)

6.2 Perinteisiä seurakunnan vapaaehtoistoiminnan muotoja

Valtakunnallisesti katsottuna kirkon isommat hankkeet näkyvät jollakin muotoa liki kaikissa seurakunnissa, tästä esimerkkinä yhteisvastuukeräys. Yhteisvastuu on lähimmäisenrakkauden kansanliike ja evankelisluterilaisen kirkon vuosittainen suurkeräys, jolla autetaan hädänalaisia syntyperään, uskuntoon tai poliittiseen vakaumukseen katsomatta Suomessa ja kehitysmaissa. Vuosittain mukana on tuhansia vapaaehtoisia lipaskerääjiä, niin seurakunnan työntekijöitä kuin seurakuntalaisia että järjestöjäkin. Keräyksestä 20 % käytetään kirkon ja seurakuntien tekemään avustustyöhön. (Kirkkopalvelut ry i.a.) Tämä vapaaehtoistoiminnan muoto on hyvä esimerkki siitä, että vapaaehtoistoimijoita löytyy, kun auttamisen muoto löytää toimijan.

Jumalanpalvelus- ja messuavustajat ovat paikallisseurakuntien yksi näkyvimmistä vapaaehtoistyön osista. Avustajille on monenlaisia tehtäviä kuten tekstinluku, esirukouksen toteuttaminen, ehtoollisen jakamisessa avustaminen ja kirkkokahvien tarjoilussa avustaminen. Perinteisinä seurakuntien vapaaehtoistyön muotona mainitsen vielä lähimmäispalvelun. Kuuntelemista, keskustelua tai käytännön auttamista on tehty vuosikymmenet, ennen kuin meillä on ollut edes käsitettä vapaaehtoinen. Se, että vastaavaa toimintaa löytyy esimerkiksi Punaiselta Ristiltä, ei ole este tälle seurakuntatyön muodolle. Päinvastoin, yhteistyökumppanuutta tarvitaan järjestöjen kanssa siinä, missä seurakuntalaistenkin kanssa. (Vappula 2013)

6.3 Osallisuus ja yhteisöllisyys

Kuulluksi tuleminen, osallisena olon tunne ja osallistuminen liittävät ihmiset yhteisöihin. Osallisuus Jumalaan tulee näkyväksi seurakunnan yhteisöllisessä elämässä. Yhteinen usko liittää ihmiset Kristukseen ja toisiinsa ja yhteys rakentuu yhteisten kokoontumisten ja keskinäisen huolenpidon myötä. Yhteisön keskeisenä tehtävänä on välittää sanomaa Jumalasta ja kutsua ihmisiä osallisuuteen Jumalan lahjoista. Aktiiviset seurakuntalaiset yleensä osallistuvat ja toimivat, mikäli osallistumisen kohde on kiinnostava ja jollakin tavalla itselle merkityksellinen. Seurakuntalaisen näkökulmasta vaikuttamisen mahdollisuus tuo lisäarvoa vapaaehtoistoiminnassa. Meidän ei välttämättä tarvitse tietää vapaaehtoistyötä tekevien motiiveja, mutta tieto auttaa meitä löytämään hänelle paikkansa yhteisön jäsenenä, seurakuntalaisena. Vastuunkantaminen kuuluu myös yhteisöllisyyteen. (Thitz 2011, 7–30.) Vapaaehtoistoiminnassa mukana olevat harvemmin haluavat ottaa isoa vastuuta vapaaehtoistoiminnasta. Liian suuri vastuu tuo kokemuksen mukaan suorittamispaineita, eikä vapaaehtoinen tekeminen tunnu enää mielekkäältä. (Vappula 2013.)

Kirkon muuttuvasta yhteisöllisyydestä on meneillään tutkimushanke. Yhteiskunnallisten muutoksien myötä luonnollisesti yhteisöt ja niiden toiminta myös muuttuvat. Tästä esimerkkinä runsaat kirkosta eroamiset, jonka myötä seurakuntien tulot supistuvat, mikä taas johtaa yleisemmin toimintojen supistumiseen. Tämä taas tuo meidät siihen tilanteeseen, että vapaaehtoisia toimijoita tarvitaan. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.d)

7 TUTKIMUKSEN TULOKSIA

7.1 Viestintä

Vapaaehtoistoiminta näyttää muodostuvan useimmiten niin, että toiminnan ideoiva on joko seurakunnan työntekijän tai vapaaehtoisena toimivan oman asiantuntijuuden vahvaa aluetta. Jossain seurakunnassa se on vapaaehtoistyön voimin järjestetty viikoittainen ruokailu toisessa esimerkiksi kirpputoritoiminnan pyörittäminen. Toiminnan aloittanut henkilö saa useimmiten ensin omasta lähiverkostostaan mukaan uusia vapaaehtoisia. Tämän tyyppinen tiedottaminen on näyttänyt toimivan hyvin.

Tiedottaminen on avainsana vapaaehtoistoiminnassa, koska se luo avoimuutta ja lisää vuorovaikutusta. Seurakuntien omilla internet-sivustoilla on vapaaehtoistoiminta esitelty useimmiten niin, että seurakuntalainen löytää vapaaehtoistoimintaa koordinoivan henkilön yhteystiedot. Samoin sivustolta löytyvät pääsääntöisesti kaikki seurakunnassa tapahtuva toiminta ja miten seurakuntalaiset voivat näihin osallistua. Vapaaehtoistoiminnassa kerrotaan selkeästi mikä tilaisuus on kyseessä, tarkka ajankohta sekä tehtävät, ja niiden hoitamiseen tarvittavat edellytykset. Perinteisempi tiedottaminen seurakunnilla tapahtuu kuitenkin edelleen lehti-ilmoitusten kautta. Toimiva idea on myös tehdä vapaaehtoistoiminnasta ihan oma tiedotteensa, jossa rohkaistaan seurakuntalaisia osallistumaan. Viestinnässä on hyvä muistaa kertoa, että seurakuntaan voi tulla myös ilman toimintaodotuksia. (Äärelä, Vesa, henkilökohtainen tiedonanto 17.2.2014.)

7.2 Ohjaaminen ja perehdyttäminen

Seurakunnilla on tiettyjä toimintoja, joita voivat hoitaa vain työntekijät, esimerkiksi jumalanpalveluksen osalta. Onkin tärkeää huomioida vapaaehtoisten toiveet, millaisiin tehtäviin heitä voidaan ohjata. Tilaisuuksien järjestämisessä työntekijöiden tulee huomioida jokainen vapaaehtoinen osallistuja. Toiset meistä tarvitsevat enemmän rohkaisua ja kannustamista. Perehdyttäminen kaikkiin tehtäviin on ensisijaisen tärkeää. Perehdyttämiseen voivat osallistua myös kauemmin vapaaehtoistoiminnassa

mukana olleet vapaaehtoiset. Tärkeää on avoimuus ja mahdollisuuksien antaminen. Esimerkiksi jumalanpalveluksessa tekstiosuuden lukeminen kuulostaa kovin yksinkertaiselta. Mutta ensi kertaa lukijana oleva voi tarvita moniakkin neuvoja ja ohjaamista sekä äänenkäytössä ja lukemisen nopeuden säädössä. Usein kirkoissa kaikuu, puhutaan mikrofoniin. Nämä kaikki voivat olla jollekulle aivan uusia asioita. (Helander, Aila, henkilökohtainen tiedonanto 21.2.2014.)

Pääsääntöisesti vapaaehtoisuus ei vaadi erillisiä koulutuksia. Osallisuutta on toimia ystävänä tai tukihenkilönä yksinäiselle ihmiselle. Työntekijät yleisesti auttavat tapaamisten järjestelyiden kanssa. Keskustellaan vaitiolovelvollisuudesta, palvelutehtävän kestosta ja ajankohdista. Vapaaehtoisille järjestetään peruskursseja, joiden sisältö seurakunnasta riippuen hieman vaihtelee. Teemoina on muun muassa osallisuus, vuorovaikutustaidot ja vapaaehtoisen jaksaminen. Hyvä on muistuttaa, että vapaaehtoistoimija osallistuu oman jaksamisensa mukaan. (Helander 2014.)

7.3 Sitoutuminen ja yhteistyö

Niin kuin kaikessa yhdessä sovituissa tekemisissä, sovitaan yleensä aikatauluja asioiden hoitamisen suhteen, niin myös vapaaehtoisten tulee sitoutua noudattamaan sovittuja asioita. Yhteisistä käytänteistä tulee myös keskustella työntekijöiden ja vapaaehtoisten keskenään. Esimerkiksi jos tiloja pitää valmistella etukäteen tai jos tiloihin tuodaan ennakkoon jotakin, tulee huolehtia ovien avaamisesta ja sulkemisesta. Vastuuasioista tulee puhua asianomaisten keskenään, ettei jää epäselvyyksiä. (Oinonen, Inkeri, henkilökohtainen tiedonanto 19.2.2014.)

Seurakuntalaisten osallisuutta ja sitoutumista hyvin tukevaa ovat toiminnot, joissa voidaan olla mukana koko perheen voimin. Yhteistyötä ei tulisi tehdä vain oman seurakunnan työalojen kesken, vaan mukaan tulisi ottaa myös muita sidosryhmiä. Tästä esimerkkinä on SPR, partiolaiset ja Martat. Tässä kohtaa voimme ajatella, että sidosryhmillä tulisi olla samantapaisia arvoja ja periaatteita, jotka ohjaavat myös seurakuntaa perustehtävien hoitamisessa. (Leino, Reijo, henkilökohtainen tiedonanto 17.2.2014.)

Kehittämishankkeen myötä monessa seurakunnassa on luovuttu työntekijäkeskeisistä johtokunnista. Tilalle on perustettu tiimejä, joissa on mukana seurakuntalaisia.

Toiminnassa mukana oleminen jo suunnitteluvaiheesta alkaen, lisää mielenkiintoa ja näin sitoutumista. Vapaaehtoistoiminnan halutaan olevan osa seurakunnan organisaatiota. Tällainen yhteistyö vaatii uudenlaista ajattelutapaa yhteistyöstä työntekijöillä. (Koski-Vähälä, Marjo, henkilökohtainen tiedoksianto 17.2.2014.)

7.4 Kehittäminen ja vaikuttaminen

Vapaaehtoistoimintaa lähdettäessä kehittämään, on ensisijaisen tärkeää kartoittaa olemassa olevat vapaaehtoistoiminnan muodot. Tutkimustehtäväni perusteella seurakunnilla on päällekkäistä toimintaa eri työalojen kesken. Suuressa seurakunnassa voidaan olla tietämättömiä mitä toinen työala vapaaehtoistojen kanssa järjestää, ja näin yhteistyökutsuja tulee monelta eri taholta. Yhtenäinen linjaus toiminnan ja toimijoiden kesken kehittää vapaaehtoistoiminnan tekemisen merkitystä ja arvostusta. Seurakuntalaisilta suoraan tulleet toiveet ja niiden suunnittelu ja yhteinen toteutus on parasta vaikuttamista. Liki kaikissa tutkimustehtäväni vastineissa kuvattiin tiimityöskentelyn tuloksena uusia vapaaehtoistoiminnan muotoja. (Oinonen 2014.)

Mielenkiintoista oli lukea seurakuntien vastauksista, että vapaaehtoisten kohtaaminen rekrytointimielessä on toisinaan haasteellista. Toiminnan tekeminen ja tarpeiden kohtaaminen vaativatkin seurakunnissa kartoittamista. Konkreettinen työ tapahtuu seurakuntien sisällä ja se on omanlaistansa seurakunnasta riippuen. (Äärelä 2014.)

Seurakunnissa ei tällä hetkellä lukemani perusteella ole juurikaan sellaista toimintaa, johon koko perhe voisi osallistua. Kehittämishanke seurakunnista Tampereen Aitolahden seurakunnassa kehitettiin perhejumalanpalveluksesta koko perheen Olkkari –messu, viisi kertaa vuodessa järjestettäväksi. Uusien seurakuntalaisten saamiseksi mukaan messua toteuttamaan, jaettiin tilaisuudessa kutsuesitettä seurakuntalaisille. Mukana oli myös uusia sidosryhmiä. Vapaaehtoistoimintaa kehitettäessä yhteistyön mahdollisuuksia tulisi hyödyntää, ei pelkästään rahoituksen vuoksi. Yhteistyön kautta vapaaehtoistoiminnan näkyvyys kasvaa ja saadaan kokemuksia käytännön kehittämisestä. (Pikkarainen, Jyrki, henkilökohtainen tiedonanto 20.2.2014; Haikka,

Terttu, henkilökohtainen tiedonanto 21.2.2014.)

8 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Seurakunnan vapaaehtoistoiminta on paljon kirjoitettu aihe. Opinnäytetöitä löytyy runsaasti yksittäisten seurakuntien erilaisista vapaaehtoistojaryhmistä, seurakuntien vapaaehtoistoinnankkeista ja -projekteista sekä miten niitä on seurakunnissa työstetty. Vapaaehtoistoinnin kehittämishankkeen tiimityöskentely toi uutta näkökulmaa seurakuntien toimintatapoihin, ja näistäkin löytyy uusimpina Alavuden ja Meilahden seurakuntien osalta opinnäytetyöt. Onnistuneen kokemuksen jakaminen on antanut muille seurakunnan vapaaehtoistoinnin kehittämisessä mukana olleille voimavaroja jatkaa, vaikka muutosten ja uusien toimintatapojen läpivieminen onkin yleensä hidastempoista. Näin ollen voin luottaa, että seurakunnilta saamani tieto on luotettavaa. Joissain vastauksissa on korostettu vastineen olevan koko seurakunnan yleinen mielipide. Kyselyä tehdessäni osoitin sähköpostin kunkin seurakunnan kirkkoherralle, jotta vastauksen antamiseen ja lähettämiseen ei seurakunnan muun henkilökunnan tarvinnut kysyä erikseen lupaa.

Luotettavuutta ajatellen, vapaaehtoistyössä ei ole yhtä ja ainoaa oikeaa tapaa tehdä ja toimia. Moraalinen etiikka johtaa vapaaehtoistointia. Seurakuntien vapaaehtoistoiminta painottuu seurakunnissa eri tavalla. Panostusta ja kehittämistä suunnataan tarpeiden ja voimavarojen mukaan. Tämän johdosta yksittäisen seurakunnan tilannetta ei voi yleistää.

Opinnäytetyötä tehdessäni olen perehtynyt moneen, vapaaehtoistoinnasta kirjoitettuun julkaisuun, tutkimukseen ja artikkeliin. Eettisyyteen kuuluu rehellisyys, lähdemateriaalin kriittinen arviointi sekä aineiston luotettavuus ja soveltuvuus. Plagiointia olen pyrkinyt välttämään, kirjoittamalla viittaukset niin, kuin ne lukiessani olen ymmärtänyt, muuttamatta lukemaani pääläelleen.

9 POHDINTA

Kirkkoherra Laajasalo Kallion seurakunnasta kirjoittaa Haastettu kirkko -julkaisun kommenttipuheenvuorossaan: ”Missään ei asioita suunnitella niin hyvin kuin kirkossa. Mutta mitään ei tapahdu. Ja tämä johtuu siitä, että ei ole sielun huolta. Vielä meillä on huikea volyyymi, jos me vaan saamme sen käännettyä oikeaan suuntaan. Eli tyyliin mites te olette pärjänneet uuden lapsen kanssa? Kuinkas te olette voineet kun olette nyt jäänyt leskeksi? Siis kuunnellaan ihmisiä. Ei sen ihmeempää.” Vaikka kirjoittajalla kommentissaan onkin mitä ilmeisimmin hieman pilkettä silmäkulmassa, tulen ainakin itse pohtineeksi, miksi asioista pitää tehdä vaikeita. Ajatellaan nyt tätä osallistuvuutta seurakunnan vapaaehtoisena. Seurakuntaelämään voimme ja saamme osallistua sellaisina kuin olemme, omana itsenämme. Jumala on luonut ihmisen omaksi kuvakseen. Kristillisen kasvatuksen saaneena itselläni oli pitkään sellainen käsitys, että seurakuntaan ja kirkkoon saa olla yhteydessä vain virallisten ja vakavien asioiden tiimoilta. Useat meistä kohtaavat koko sukunsa tai suurimman osan sukuaan juuri kasteen, avioliittoon vihkimisen ja hautaan siunaamisen yhteydessä. Tätä mielikuvaa rikkoo seurakunnan vapaaehtoistoiminta. Lähinnä tieto siitä, että vapaaehtoistoimijat nauttivat yhdessä tekemisestä, toistensa kuuntelemisesta ja auttamisesta, lähimmäisenrakkaudesta toteutumisesta.

Sairaanhoitaja-diakonissan tutkintoa suorittaessani tulen myös ajatelleeksi, mikä yhdistää seurakunnan vapaaehtoistoimintaa ja hoitotyötä. Sairaanhoitajan työ ei perustu vain kliiniseen osaamiseen, vaan pyrimme tukemaan ja lisäämään asiakkaan omia voimavaroja ja tätä kautta parantamaan asiakkaan elämän laatua. Diakonissalla laukussaan saattaa kulkea mukana verenpainemittari, Raamatun ja virsikirjan seurana. Joskus mittaukset voi riittää hoitotyön toimeksi. Tiedämme, että esimerkiksi stressi, surut ja murheet saattavat nostaa verenpainetta. Vapaaehtoistoiminnalla, oikeammin siihen osallistuvilla, on lukemani ja saamani käsityksen mukaan, hymy herkemässä. Kansanterveydellisesti ajatellen kyseessä on terveyden edistäminen. Eihän toki hymyileminen meitä vielä terveemmiksi tee. Yksinäisyys aiheuttaa monelle masennusta, pelkoa ja turvattomuuden tunnetta. Seurakuntalaiset kiinnittyvät osaksi yhteisöä tekemiseen ja toimintaan osallistumisen kautta. Yhteisöllisyyden ja osallisuuden tunne vahvistavat identiteettiä ja itsetuntoa. Yhdessä tekeminen lisää keskinäistä huolenpitoa. Osallistuminen ja vastaanotetuksi tuleminen vaikuttavat

kokonaisvaltaisesti ihmisen terveyteen. Seurakunnissa kokoontuu runsaasti erilaisia ja eri-ikäisistä ihmisistä muodostuvia ryhmiä. Esimerkkinä ”herkuttelevat sisaret” -ryhmän nimestä voimme päätellä ryhmässä tehtävän ruokaa jossain määrin. Diakonissat voivat toimia terveyden edistäjänä tällaisessakin yhteydessä. En nyt tarkoita, ettei herkutellakin saisi, mutta diakonissa hoitotyön asiantuntijana saa kertoa terveellisemmistä vaihtoehdoista ruuan valmistuksessa, sokerin ja suolan merkityksestä ruuanlaitossa, mikä nostaa kolesterolia tai mikä merkitys on diabeetikolle verensokeritason seurannalla.

Ensimmäistä kertaa opinnäytetyötä tehdessä käsitteiden avaamisessa ainakin itse tarvitsin paljon apua. Kirjoittamisen yhteydessä pohdin käsitteiden merkityksellisyyttä, kuten osallistuminen ja osallistaminen. Miellekartasta oli apua suunnitellessani miten kirjallinen työni etenee, ja mitä asioita minun tuli huomioida. Huomasin myös, että kirjallisen työn tekemiseen lähdemateriaalin valinta vie oman aikansa. Aihevalinta oli selkeä, koska halusin ymmärtää miksi yleisesti ajatellaan, että seurakunnissa ei hyödynnetä seurakuntalaisten mahdollisuuksia vapaaehtoistoimijoina. Pohdintaani avasi seurakuntien tiimeiltä saamani vastaukset. Lähtökohtaa pitääkin ajatella toisin päin, mitä annettavaa kirkolla ja seurakunnilla on seurakuntalaisille. Tutkimustehtävän kautta ymmärsin, että seurakuntia kyseenalaistetaan työalakohtaisesta toiminnasta. Kehittämishankkeen myötä perustetut tiimit lähtivät viemään työaloja yhdistävää kehittämistyötä eteenpäin. Ymmärrän, että haastetta riittää. Seurakuntalaiset kokevat seurakuntaan kuulumisen oikeuttavan johonkin. Tieto mitä se oikeus johonkin sitten käytännössä tarkoittaa, auttaa seurakunnan työntekijöitä ja seurakuntalaisia löytämään yhdessä tekemisen tien. Laajasalon Kallion kirkkoherran sanoja lainatakseni ”kuunnellaan ihmisiä”. Keskeistä kuuntelemiselle on kohtaaminen, vuorovaikutus, joka muodostaa seurakuntalaisen ja seurakunnan välille seurakuntayhteyden. Siinä vaiheessa, kun yhteys muodostuu tai kun se katkeaa, on huolenpito vuorovaikutuksen ratkaiseva tekijä. En liene ainoa, joka on miettinyt miten usein aikakauslehtimyyjät meitä puhelimitse lähestyvät. Ennen kuin kestotilaus päättyy tai muutama kuukausi tilauksen päätyttyä, saan tarjouksen uudesta tilausjaksosta. Puhelimitse tapahtuvan yhteydenoton lisäksi saan kotiini postitse lehtitalon mainoksia. Tällainen jatkuva huolenpito seurakuntayhteyden säilyttämiseksi ja ylläpitäjäksi voisi olla kehittämisen ja tutkimisen arvoinen aihe. Lukemani mukaan harva seurakunta lähestyy kirkosta eronneita seurakuntalaisiaan.

LÄHTEET

- Eskola, Antti & Kurki, Leena (toim.) 2001. Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kirkkolaki 1054/26.11.1993. Viitattu 14.1.2014. <http://www.finlex.fi>
- Haikka, Terttu 2014. Seurakuntapastori, Aitolahden seurakunta. Aitolahti. Sähköpostiviesti 21.2. Vastaanottaja Kirsi Saarinen. Tuloste tekijä hallussa.
- Halme, Lasse 2008. Uskonto ja kasvatus vuorovaikutuksena. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy. 147–153, 158–162.
- Helander, Aila 2014. Diakonissa, Haapaveden seurakunta. Haapavesi. Sähköpostiviesti 21.2. Vastaanottaja Kirsi Saarinen. Tuloste tekijän hallussa.
- Hietaniemi, Maija 2012. Iloisesti yhdessä. Alavuden seurakunnan vapaaehtoistoiminnan kehittäminen. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Porin toimipiste. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. 10–13. Viitattu 23.3.2014. <http://www.theseus.fi/>
- Jokela, Ulla 2011. Diakoniatyön paikka ihmisten arjessa. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Sosiaalityö. Väitöskirja. 30–34. Viitattu 1.2.2014. <https://helda.helsinki.fi/>
- Kajaanin ammattikorkeakoulu i.a. Opinnäytetyön toteutustapoja. Viitattu 2.3.2014. <http://www.kamk.fi/>
- Ketola, Kimmo; Niemelä, Kati; Palmu, Harri & Salomäki, Hanna 2011. Uskonto suomalaisten elämässä. Uskonnollinen kasvatus, moraalit, onnellisuus ja suvaitsevaisuus kansainvälisessä vertailussa. Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston julkaisuja 9. Viitattu 1.2.2014. <http://www.fsd.uta.fi/>
- Kirkkopalvelut ry. Yhteisvastuu. i.a. Viitattu 1.2.2014. <http://yhteisvastuu.fi/>
- Kirkon tutkimuskeskus 2013. Haastettu kirkko – Osallisuus, yhteisöllisyys, usko. Kirkon tutkimuskeskuksen www-julkaisuja 32. Viitattu 2.2.2014. <http://sakasti.evl.fi/>
- Koski-Vähälä, Marjo 2014. Diakonissa-kansliasihteri, Lumijoen seurakunta. Lumijoki. Sähköpostiviesti 17.2. Vastaanottaja Kirsi Saarinen. Tuloste tekijän hallussa.
- Kääriäinen, Kimmo; Niemelä, Kati & Ketola, Kimmo 2003. Moderni kirkkokansa. Suomalaisten uskonnollisuus uudella vuosituksella. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 82. Viitattu 2.2.2014. <http://sakasti.evl.fi/>
- Latvus, Kari & Elenius, Antti (toim.) 2007. Auttamisen teologia. Hämeenlinna: Karisto Oy:n kirjapaino.

- Lehtinen, Sini-Tuulia 1997. Vapaaehtoistoiminta –kasvava voimavara? Näkökulmia ammattityöhön. Jyväskylä; Gummerus Kirjapaino Oy.
- Leino, Reijo 2014. Kirkkoherra, Järvi-Kuopion seurakunta. Kuopio. Sähköpostiviesti 17.2. Vastaanottaja Kirsi Saarinen. Tuloste tekijän hallussa.
- Oinonen, Inkeri 2014. Aikuistyön ja koulu yhteistyön sihteeri, Espoonlahden seurakunta. Espoo. Sähköpostiviesti 19.2. Vastaanottaja Kirsi Saarinen. Tuloste tekijän hallussa.
- Oravasaari, Tomi 2008. Vapaaehtoistoiminta ja seurakuntatyön tulevaisuus. Teologia.fi. Pro gradu-tutkielma. Viitattu 24.3.2014. <http://www.teologia.fi/>
- Paarma, Jukka 2007. Kirkko, usko ja ympäristö. Viitattu 30.1.2014. <http://www.evl.fi/>
- Pikkarainen, Jyrki 2014. Diakoni, Aitolahden seurakunta. Tampere. Sähköpostiviesti 20.2. Vastaanottaja Kirsi Saarinen. Tuloste tekijän hallussa.
- Porkka, Jouko (toim.) 2008. Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Porvoo: WS Bookwell Oy.
- Pöyhtäri, Niina 2014. Diakonissa, Raahen seurakunta. Raahen. Sähköpostiviesti 28.2. Vastaanottaja Kirsi Saarinen. Tuloste tekijän hallussa.
- Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Kirjapaja.
- Ronimus, Hannu 2014. Kirkkoherra ja rovasti, Meilahden seurakunta. Helsinki. Sähköpostiviesti 15.2. Vastaanottaja Kirsi Saarinen. Tuloste tekijän hallussa.
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. Kaste kantaa läpi elämän. Viitattu 1.2.2014. <http://evl.fi/EVLfi.nsf/>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.d. Kirkon muuttuva yhteisöllisyys. Viitattu 1.2.2014. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.e. Kyvyt käyttöön. Seurakuntien vapaaehtoistoiminta ja sen kehittäminen. Viitattu 8.1.2014. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.b. Meidän kirkko. Osallisuuden kirkko. Viitattu 27.1.2014. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. i.a.a. Suvaitsevuus jättää puolitiehen, lähimmäisenrakkaus vie perille. Viitattu 1.2.2014. <https://evl.fi/EVLUutiset.nsf/>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.c. Vapaaehtoistoiminnan kehittämishanke 2009 – 2012. Viitattu 8.1.2014. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/>

- Thitz, Päivi 2011. Seurakuntalaisen osallisuus kirkon strategiapuheessa. Diakonian tutkimus, 7–30. Viitattu 1.2.2014. <http://dts.fi/>
- Thitz, Päivi 2013. Seurakunta osallisuuden yhteisönä. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja kauppätieteiden tiedekunta. Väitöskirja. 33–35. Viitattu 13.3.2014. <http://epublications.uef.fi/>
- Tilastokeskus i.a. Asiaongelmasta tutkimusongelmaan. Viitattu 2.3.2014. <http://tilastokeskus.fi/>
- Vappula, Mirja, haastattelu 16.12.2013.
- Vuorela, Suvi 2005. Tampereen yliopisto. Tietojenkäsittelytieteiden laitos B-2005-1. Haastattelumenetelmät, 37–52. Viitattu 22.1.2014. <http://www.cs.uta.fi/>
- Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto i.a. Menetelmäopetuksen tietovaranto. Sisällönanalyysi. Viitattu 1.3.2014. <http://www.fsd.uta.fi/>
- Äärelä, Vesa 2014. Vt. kirkkoherra, Kempeleen seurakunta. Kempele. Sähköpostiviesti 17.2. Vastaanottaja Kirsi Saarinen. Tuloste tekijän hallussa.

LIITE 1: Haastattelukysymykset

1 Henkilön taustaa

2 Minkälaisiin vapaaehtoistyön muotoihin olet osallistunut?

3 Millaista koulutusta olet saanut vapaaehtoisena toimimiselle?

4 Oman työsi arvot?

5 Vapaaehtoistyön merkitys itsellesi, mitä antanut?

6 Näkemyksesi, mitä vapaaehtoistoimijalta edellytetään?

7 Oletko seurakunnan vapaaehtoistoimijana ollut yhteistyössä muiden tahojen kanssa?

8 Mitä mieltä vapaaehtoistoiminnan muodoista, mitä kaivataan?

9 Onko vapaaehtoistoiminta tapahtunut seurakunnan tiloissa tai jos muualla, missä?

10 Onko itsellesi ollut merkitystä vapaaehtoistyön luonne sitoutumisen kannalta?

LIITE 2: Sähköpostiyhteydenotto kehittämissuurakuntien kirkkoherroille

Opiskelen sairaanhoitaja-diakonissan kaksoistutkintoon Diakilla Porissa. Teen opinnäytetyötä seurakunnan vapaaehtoistoiminnasta. Työelämälähtöisesti opinnäytetyössäni käsittelen, mihin asioihin seurakunnan vapaaehtoistoiminnassa tulisi kiinnittää huomiota, kehittämistarpeet / näkökulmia / lähtökohtia, jotka vaikuttavat seurakuntalaisten osallisuuteen seurakunnassa.

Kirkkohallituksella oli vuosina 2009 - 2012 kehittämishanke vapaaehtoistoiminnan kehittämisestä. Kesän alussa 2010 seurakuntien kirkkoherroja oli lähestytty kirjeitse lähtemisestä mukaan kehittämistyöhön perustamalla vapaaehtoistoiminnantiimin. Tutustuessani kehittämishankkeen lähtökohtiin ja loppuraporttiin, huomasin Teidän seurakunnan osallistuneen kehittämishankkeeseen.

[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/29E48F650B497FBCC2257AD9005BE50C/\\$FILE/Loppuraportti%20Vapaaehtoistoiminta.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/29E48F650B497FBCC2257AD9005BE50C/$FILE/Loppuraportti%20Vapaaehtoistoiminta.pdf)

Saadakseni tutkimuksellisempaa otetta opinnäytetyöhöni, lähestyn seurakuntaanne. Mitä kehittämishankkeeseen osallistuminen toi seurakunnallenne ja sen vapaaehtoistoiminnalle.

Ystävällisesti pyytäisin vapaamuotoista vastaustanne 22.2.14 mennessä.

kiitoksin sairaanhoitaja-diakonissaopiskelija Kirsi Saarinen Harjavallasta